

Остапенко Я.О.

Національний університет державної податкової служби України

Організаційно-методичні спрямування обліку витрат

Запровадження і розвиток ринкових відносин в Україні вимагають інтенсивного розвитку виробництва продукції, (робіт, послуг), що супроводжуються широким використанням досягнень науки і техніки, покращенням якості продукції, підвищенням продуктивності праці, скороченням трудових і матеріальних витрат. Ця вимога може бути виконана шляхом комплексного взаємно узгодженого використання всіх економічних форм, що впливають на зміст господарського механізму. Серед них - облік витрат на виробництво та собівартості продукції.

Відповідно до облікової практики країн з розвиненою ринковою економікою, аналізу поглядів провідних науковців, сучасному етапу розвитку систем інформаційних технологій на рівні чинного законодавства України відокремлено таку підсистему обліку як управлінський (внутрішньогосподарський). Погляди науковців на сутність управлінського обліку, його значення та взаємозв'язок з іншими видами обліку є неоднозначними.

Так питанням сутності фінансового та управлінського обліку на сучасному етапі розвитку економіки присвятили свої праці такі науковці, як С.Ф.Голов, М.В. Кужельний, А.Д. Шеремет, О.Є.Миколаєва, Т.В. Шишкова, Л.В. Нападовська.

Об'єктом дискусії сьогодення є також питання щодо доцільності та можливості в обліковій практиці поділу обліку на фінансовий та управлінський.

Ми вважаємо, що облік витрат може виконувати більш широкі функції, ніж фінансовий облік. І в цьому випадку існування такої підсистеми обліку, яка надає фінансову та не фінансову інформацію, необхідну для прийняття рішень стратегічної мети підприємства є доцільним.

Деякі науковці під обліком витрат розуміють "...сукупність свідомих дій, спрямованих на відображення процесів постачання, виробництва і реалізації, що відбуваються на підприємстві протягом визначеного часового періоду' шляхом їх (процесів) кількісного виміру, реєстрації, групування та інтерпретації (аналізу) у розрізі факторів, які формують собівартість готової продукції. Виходячи з даного розуміння обліку витрат, він розглядається як невід'ємна складова частина загальної системи бухгалтерського обліку.

Облік витрат повинен будуватися так, щоб можливо було визначити та виміряти всі фактори виробництва, що впливають на рівень собівартості: матеріальні ресурси, що використовуються на технологічні потреби і складають основу готового продукту, їх об'єм та зміну структури; основні фонди, що застосовуються у виробництві, їх технічний рівень, що впливає на розмір витрат, котрі пов'язані з їх функціонуванням у виробництві; трудові витрати, їх рівень, динаміку і вартісну ємкість в собівартості; витрати, пов'язані з організацією і обслуговуванням виробництва та витрати на управління виробництвом.

Принципові засади формування облікової інформації в Україні регламентовано Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність". Законом надано великі повноваження керівництву підприємства щодо розробки системи організації та ведення бухгалтерського обліку. Самостійність в розробці правил, на яких базується облік на підприємстві, зокрема облік витрат, надає можливості більш творчо підходити до облікового процесу та враховувати притаманні конкретному підприємству особливості. Але водночас відсутність будь - якого контролю, в тому числі з боку держави призводить до значного та невиправданого спрощення обліку на підприємствах.

Проблема організації обліку це здебільшого проблема облікової політики, яка зумовлена організаційними аспектами господарювання.

До важливих передумов раціональної організації обліку належать:

- 1) встановлення обсягу та складу облікової інформації, необхідної для управління та контролю;
- 2) визначення структури облікового апарату та розподілу обов'язків між окремими виконавцями;
- 3) розробка документування та документообігу;
- 4) обґрунтований вибір форми обліку та графіку звітності.

Таким чином, в організації облікового процесу постає завдання детального вивчення організаційної структури підприємства, особливостей технології та організації виробничого процесу.

Поряд з проблемою раціональної організації обліку витрат також постає проблема методики. Удосконалення методології та організації бухгалтерського обліку витрат та калькулювання собівартості продукції підприємства тривалий період знаходяться в центрі уваги науковців, але досі питання про співвідношення понять "облік витрат" і "калькулювання" залишаються дискусійними. У зв'язку з цим виникає питання про єдність і розмежування методів обліку витрат і калькулювання. Одними з перших проблему співвідношення даних понять підняли академік М.Г. Чумаченко та професор І.А. Басманов.

Поява перекладів зарубіжних видань з управлінського обліку сприяла використанню поряд з термінами "облік витрат" і "калькулювання" термінів "система калькулювання" та "калькуляційна система", з'явилися публікації щодо впровадження зарубіжних систем калькулювання в практичну діяльність вітчизняних підприємств.

Облік витрат це складний, багатогранний процес, що забезпечує вирішення різних завдань, тому сформулювати чітко визначення методу обліку витрат практично неможливо. Під методом обліку витрат пропонуємо розуміти сукупність способів і прийомів визначення, групування та систематизації витрат виробництва, що сприятиме досягненню поставлених завдань.

Так як основним завданням обліку витрат на виробництво є обґрунтування собівартості продукції, то з цієї точки зору, під методами калькулювання слід розуміти спеціальні прийоми групування та систематизації витрат, що використовуються для розрахунку собівартості об'єктів калькулювання.

Облік витрат на виробництво і розрахунок собівартості продукції мають бути організовані так, щоб була можливість постійного проведення аналізу і контролю за змінами собівартості в цілому і в розмірі формуючих її витрат. Для цього необхідно вести облік витрат на виробництво за елементами та статтями калькуляції, а також доцільно проводити зведення обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.